

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกิดปัญหามากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อครอบครัวที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้สถาบันครอบครัวต้องมีความห่างเหินกัน การดูแล การพึ่งพาอาศัยกันน้อยลงและเกิด แรงกดดัน ปิ๊บคั้นต่างๆ ส่งผลกระทบต่อทางจิตใจจึงเป็นเหตุของปัญหาการหย่าร้างซึ่งเป็นปัญหาที่จะทำให้เกิด กระทบกระเทือนต่อสภาวะ จิตใจ ของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มาจากครอบครัว ที่หย่าร้าง จะมีสภาพป่วยทางจิตใจ เช่น ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ ขาดความรักความอบอุ่น มีปม ด้อย ขาดความเข้าใจตนเอง ปัญหาต่าง ๆ ในทางสังคมโดยเฉพาะปัญหาเด็กและเยาวชนพบว่าเด็ก จำนวนไม่น้อยมีปัญหาด้านครอบครัว ขาดการเลี้ยงดู ถูกทอดทิ้ง ขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาทั้ง ทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจอย่างเหมาะสม เป็นเหตุให้เกิดปัญหาการปรับตัวและการดำเนิน ชีวิตอย่างปกติสุข เด็กจำนวนหนึ่งมีปัญหาด้านพฤติกรรมมีความเครียด ความขัดแย้ง และหันไปใช้ สารเสพติด โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และทำให้เกิดการติดยา การมั่วสุมการกระทำความผิดตามมา^๑

การพัฒนานักเรียนทุกคนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายจิตใจสติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทาง การศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้วการป้องกันและการ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเนื่องจาก สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกันเป็นต้นว่าปัญหาเศรษฐกิจปัญหาการระบาดของสาร เสพติดปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆก็เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่ เกี่ยวข้องดังนั้นภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้นจึงต้อง อาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรัฐธรรมนูแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐

^๑ กรมสุขภาพจิต,การศึกษาปัญหาและความต้องการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดใน สถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

มาตรา ๔๙ กำหนดให้ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่ต้องเก็บค่าใช้จ่าย^๒

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาในมาตรา ๖ ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๓

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียนเน้นกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาป้องกันแก้ไขปัญหาและคุ้มครองสิทธิเด็กโดยให้สถานศึกษาดำเนินการตามแนวทางเพราะสภาพสังคมปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจการเมือง วัฒนธรรม และความเจริญของเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลต่อการเกิดปัญหาในด้านสังคมปัจจุบันจึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องหาแนวทาง นำเทคนิควิธีการต่างๆ มาพัฒนาครูเพื่อที่จะสามารถดำเนินการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖ นโยบาย ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การยอมรับเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและการรองรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี โดยมีประเด็นสำคัญของนโยบาย ได้แก่ สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลของผู้เรียนทั้งสี่กลุ่ม ได้แก่ เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เด็กปกติ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษในแต่ละพื้นที่ ให้มีความชัดเจนถูกต้องเป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ประกอบการวางแผนการจัดการการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมาย การปฏิรูปการเรียนรู้ เร่งพัฒนาการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสอดคล้องและผสมผสานการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยมีมาตรการ การรู้จักเด็กรายบุคคล เพื่อดูแลและจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การรับรองสิทธิและโอกาสทางการศึกษาโดย มีมาตรการที่ต้องดำเนินการ คือ จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเด็กและเยาวชนเพื่อจัดระบบการส่งต่อผู้เรียนในทุกระดับและทุกประเภท การสนับสนุนให้โรงเรียนจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเร่งแก้ปัญหาหาสาเหตุและเพศศึกษาในโรงเรียนโดยประสานความ

^๒ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๓ (ฉบับที่ ๓), (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สภาดพรว, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

^๓ ชีระ รุจเจริญ, ผู้ความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ, (กรุงเทพมหานคร : ขาวฟาง, ๒๕๔๘),

ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครอง วัด ชุมชน พัฒนาครูแนะแนวในโรงเรียนในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้มาตรฐาน^๔

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้จัดทำเอกสารและดำเนินการฝึกอบรมผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เข้าใจนโยบาย เนื้อหา ทฤษฎี แนวปฏิบัติ และการบันทึกผล ประเมินผล กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งเอาใจใส่ดูแลให้สำเร็จผล เพื่อที่จะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาความรู้ความสามารถตามศักยภาพ จากสภาพปัจจุบันยังมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมอันไม่เป็นที่พึงประสงค์ จำเป็นที่ครูผู้สอนผู้ใกล้ชิดนักเรียนต้องคอยให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้ประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้อง ซึ่งนักเรียนที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นวัยที่กำลังเข้าสู่วัยรุ่น วัยที่กำลังค้นหาตนเอง มักจะพบเห็นพฤติกรรมแปลกๆ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์บางอย่าง ได้แก่ การคบเพื่อน มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสารเสพติด พฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร พุดจาก้าวร้าว พุดหยาบคาย หนีเรียน มาโรงเรียนสาย แต่งกายผิดระเบียบ ติดเกมคอมพิวเตอร์ ทะเลาะวิวาท ลักขโมย และออกกลางคัน ในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การจัดการศึกษา การพัฒนานักเรียนเป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษาจะเป็นหลักในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป^๕

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ เพื่อนำไปประกอบการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและส่งเสริมสังคม ชุมชน ให้มีภูมิป้องกันและสามารถพึ่งตนเองได้ในภายหน้าต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕

^๔ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๗), หน้า ๒ – ๑๖.

^๕ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ , แผนปฏิบัติการประจำปี, ๒๕๕๙, หน้า ๒๔.

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลัก
 สัณทัตถ์ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕
 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่และขนาดของสถานศึกษา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิผลการบริหารระบบดูแล
 ช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสัณทัตถ์ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษาเขต๒๕

๑.๓ ปัญหาของการวิจัย

๑.๓.๑ การศึกษาประสิทธิผลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสัณทัตถ์
 ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ มีการปฏิบัติใน
 ระดับใด

๑.๓.๒ การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลัก
 สัณทัตถ์ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕
 แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๓.๓ การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิผลการบริหารระบบดูแล
 ช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสัณทัตถ์ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 เขต๒๕ ให้มีประสิทธิภาพควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประสิทธิผลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสัณทัตถ์ ๔ ในสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ ตามแนวทางการดำเนินงานระบบ
 ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
 ขั้นพื้นฐานใน ๕ ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา
 การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อภายในและภายนอก

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

๑.๔.๒.๑ ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคลากร ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ จำนวน ๒,๐๙๔ คน จำนวน ๘๔ โรงเรียน โดยจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาได้ดังนี้^๖

(๑) จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

(๑.๑) ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	๘๔ คน
(๑.๒) ครูผู้สอน	จำนวน	๒,๐๑๘ คน
	รวม	๒,๐๙๔ คน

(๒) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

(๒.๑) ขนาดเล็ก	จำนวน	๙๒๕ คน
(๒.๒) ขนาดกลาง	จำนวน	๗๒๗ คน
(๒.๓) ขนาดใหญ่	จำนวน	๔๔๒ คน
	รวม	๒,๐๙๔ คน

๑.๔.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ จำนวน ๓๘๘ คน จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา ได้กำหนดขนาดโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น^๗ ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อยโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลาก ดังนี้

(๑) จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

(๑.๑) ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	๖๕ คน
(๑.๒) ครูผู้สอน	จำนวน	๓๒๓ คน
	รวม	๓๘๘ คน

(๒) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

(๒.๑) ขนาดเล็ก	จำนวน	๑๒๔ คน
(๒.๒) ขนาดกลาง	จำนวน	๑๓๖ คน
(๒.๓) ขนาดใหญ่	จำนวน	๑๒๘ คน
	รวม	๓๘๘ คน

^๖ ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕, กลุ่มสาระสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๐).

๑.๔.๒.๓ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ โดยจำแนกออกเป็น ผู้บริหาร จำนวน ๗ คน ครูผู้สอน จำนวน ๘ คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมีคุณวุฒิที่สูงและมีประสบการณ์ในการบริหารและการสอนไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

๑.๔.๓.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่ ตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา ของบุคลากร ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ โดยจำแนกเป็นดังนี้

(๑) ตำแหน่งหน้าที่ แยกเป็น

(๑.๑) ผู้บริหารสถานศึกษา

(๑.๒) ครูผู้สอน

(๒) ขนาดสถานศึกษา

(๒.๑) ขนาดเล็ก

(๒.๒) ขนาดกลาง

(๒.๓) ขนาดใหญ่

๑.๔.๓.๒ ตัวแปรกลาง

การระบุดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย

๑. ทาน คือ การมีน้ำใจต่อกันและกัน

๒. ปิยวาจา คือ การแบ่งปันคำพูดดีๆ

๓. อตถจริยา คือ การแบ่งปันความรู้

๔. สมานัตตตา คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหา

๑.๔.๓.๓ ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ๕ ด้าน ดังนี้

(๑) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล

(๒) การคัดกรองนักเรียน

(๓) การส่งเสริมพัฒนา

(๔) การป้องกันและแก้ไขปัญหา

(๕) การส่งต่อภายในและภายนอก

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัย “ประสิทธิภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕” จะ

ดำเนินการวิจัย โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ จำนวน ๘๔ โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ ๒๒ แห่ง โรงเรียนขนาดกลาง ๔๗ แห่ง โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน ๑๕ แห่ง

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ตั้งแต่ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ถึง มกราคม ๒๕๖๑

๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๕.๑ บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกันความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ บุคลากรในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ ประสิทธิผล หมายถึง การพิจารณาผลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนงานหรือโครงการที่วางไว้ล่วงหน้า มากน้อยเพียงใด

๑.๖.๒ การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆอย่างเหมาะสมจนเกิดผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

๑.๖.๓ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้ นักเรียนมีทักษะชีวิตในการดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของการเป็นคนดี โดยมีบุคลากร ๕ ฝ่าย ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูตาม แผนแนะแนว เครือข่าย ผู้ปกครอง และนักเรียนตาม ๕ ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อภายในและภายนอก

๑.๖.๔ การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจนโดยวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพและมีหลักฐานในการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินงาน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๕ ซึ่งประกอบด้วย ๕ ขั้นตอนคือ

๑.๖.๔.๑ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนในด้านความสามารถในการเรียนรู้ และความสามารถอื่นๆ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัวและเศรษฐกิจ ด้านสารเสพติด ด้านความปลอดภัย ด้านพฤติกรรมทางเพศทั้งทางบวกและด้านลบ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และคัดกรองผู้เรียน

๑.๖.๔.๒ การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนที่ได้รับข้อมูลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำมาวิเคราะห์คัดแยกกลุ่มนักเรียนโดยใช้การชี้วัดจากเครื่องมือคัดกรองนักเรียนของกรมสุขภาพจิตทั้งหมด ๗ ด้านคือ ด้านการเรียนรู้ ด้านสุขภาพร่างกายด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคุ้มครองนักเรียน ด้านสารเสพติดและด้านระเบียบวินัย เพื่อจัดแบ่งนักเรียนออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหา ซึ่งจัดแบ่งโดยไม่ให้นักเรียนรู้ว่าตนเองถูกจัดอยู่ในกลุ่มใด ดังนี้

๑.๖.๔.๒.๑ นักเรียนกลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การคัดกรองของกรมสุขภาพจิตอยู่ในเกณฑ์ปกติ

๑.๖.๔.๒.๒ นักเรียนกลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การคัดกรองของกรมสุขภาพจิตอยู่ในกลุ่มเสี่ยง

๑.๖.๔.๒.๓ นักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การคัดกรองของกรมสุขภาพจิตอยู่ในกลุ่มมีปัญหา

๑.๖.๔.๓ การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียน ที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหา กลับมามีพฤติกรรมที่ดีขึ้น

๑.๖.๔.๔ การป้องกันและการแก้ไขปัญหา หมายถึง การที่ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และโรงเรียน กำหนดแนวทางและหาวิธีป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โรงเรียนต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยไม่ให้ปล่อยปละละเลยนักเรียนให้เป็นปัญหาของสังคมต่อไป

๑.๖.๔.๕ การส่งต่อนักเรียน หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือนักเรียนในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วมีพฤติกรรมที่ไม่ดีขึ้นหรือในกรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษเด็กที่มีความต้องการพิเศษเด็กด้อยโอกาสก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสมต่อไป โดยการส่งต่อ มี ๒ ลักษณะ คือ การส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

๑.๖.๕ บุคลากร หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน

๑.๖.๖ ตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง การกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕

๑.๖.๖.๑ ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษา บุคลากรครูรักษาการในตำแหน่งผู้บริหาร ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๕

๑.๖.๖.๒ ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๕

๑.๖.๗ ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดขนาดของสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกระทรวงว่าด้วยการแบ่งขนาดของสถานศึกษาโดยยึดจำนวนนักเรียนเป็นหลักในการแบ่งซึ่งอาศัยเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกเป็น ๔ ขนาด คือ

๑.๖.๗.๑ ขนาดเล็ก คือ สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ ๔๙๙ ลงมา

๑.๖.๗.๒ ขนาดกลาง คือ สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ ๕๐๐ – ๙๙๙ คน

๑.๖.๗.๓ ขนาดใหญ่ คือ สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ ๑,๐๐๐ คนขึ้นไป

๑.๖.๘ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หน่วยงานที่จัดการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๕ ในจังหวัดขอนแก่น ที่เปิดทำการสอนทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

๑.๖.๑๐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ หมายถึง หน่วยงานที่มีภารกิจในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ครอบคลุมสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

๑.๖.๑๑ ประสิทธิภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ หมายถึง การพิจารณาผลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนงานหรือ โครงการที่วางไว้ โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆอย่างเหมาะสมจนเกิดผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา

๑.๖.๑๑.๑ การบริหารตามหลักทาน หมายถึง การบริหารโดยการเสียสละ แบ่งปัน แก่ผู้อื่นเป็นการคิดที่จะให้ผู้อื่นมีความสุขในชีวิตการทำงานการศึกษามีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน การให้ความร่วมมือที่เป็นประโยชน์ต่อกัน

๑.๖.๑๑.๒ การบริหารตามหลักปิยวาจา หมายถึง การบริหารโดยการพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพนุ่มนวลเหมาะสมแก่ บุคคล เวลา สถานที่ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พูดในทางสร้างสรรค์ พูดให้เกิดพลังใจ

๑.๖.๑๑.๓ การบริหารตามหลักอัตถจริยา หมายถึง การบริหารโดยการทำตนให้เป็นประโยชน์ตามกำลังสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ กำลังทรัพย์และเวลาที่มี การทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวนับถือซึ่งกันและกันแสดงความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีหรือประสบความสำเร็จโดยบริสุทธิ์ใจไม่อิจฉาริษยาไม่กลั่นแกล้งเมื่อเพื่อนร่วมงานได้ดี

๑.๖.๑๑.๔ การบริหารตามหลักสมานัตตตา หมายถึง การบริหารที่วางตนให้เสมอต้นเสมอปลายวางตนเหมาะสมกับฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ร่วมทุกข์ร่วมสุข สม่ำเสมอ ไม่ยินดี ไม่เสียใจ ไม่ลำเอียง ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก การไม่ซ้ำเติมผู้อื่นถึงความวิบัติ

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕

๑.๗.๒ ได้แนวความคิดเห็นของการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ เพื่อไปพัฒนาบุคลากร

๑.๗.๓ ได้แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕